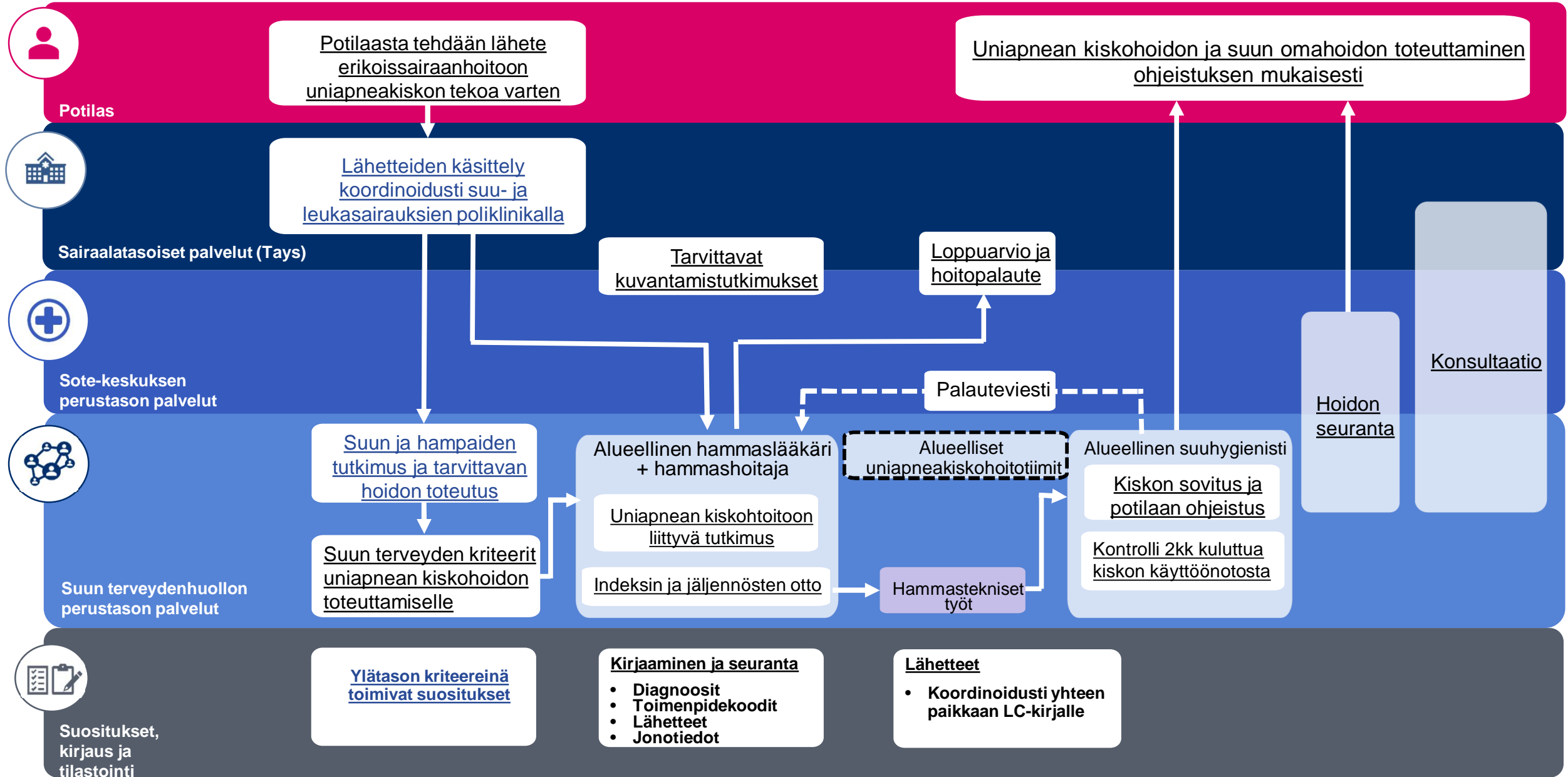

Uniapneakiskohoidon toimintamalli

Pirkanmaan
hyvinvointialue

Ylätason kriteereinä toimivat suositukset

- [Uniapnea \(obstruktiivinen uniapnea aikuisilla\)](#). Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Keuhkolääkäriyhdistyksen ja Suomen Unitutkimusseura ry:n asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2022 (viitattu 4.10.2023).
- [STM:n yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:2. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019 (viitattu 4.10.2023).
- [Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2023](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:13. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023 (viitattu 4.10.2023).

Potilaan ohjaus erikoissairaanhoidon

- Uniapneakiskon valmistus edellyttää lääkärin diagnosoimaa uniapneaa ja hammaslääkärin tekemää arvioita hoitomuodon soveltuvuudesta ko. potilaalle.
 - Potilaan uniapneadiagnoosi tehdään erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa, työterveyshuollossa tai yksityisessä terveydenhuollossa. Huom! Pelkkä kuorsaus ei ole riittävä indikaatio uniapneakiskon valmistukselle julkisessa terveydenhuollossa.
 - Hammaslääkäri ei tee uniapneadiagnoosia, vaan ohjaa potilaan hakeutumaan lääkärin vastaanotolle mahdollisen uniapneaepäilyn tullessa kyseeseen.
- Potilaalla ei merkittäviä liitännäissairauksia
- Potilas motivoitunut hoitoon
- Oireinen uniapnea, joka ei ole vaikea-asteinen (AHI < 30, mutta > 15/h tai AHI >5 ja huomattavat päiväväsämysoireet).
- Keskimääräinen SaO₂ > 92% ja BMI < 35
 - Mikäli CPAP-laitteen käyttö ei onnistu ongelmitta SaO₂ > 90% ja BMI < 35
 - Huom! Uniapneakiskoa ei luovuteta mikäli CPAP-hoito toimii (huomioiden yksilöllinen tarveharkinta)
- Mikäli potilas ei täytä kriteerejä, kiskon valmistusta voidaan harkita jos uniapnea aiheuttaa työkyvyn menettämisen tai potilaalla esim. huomattava sydäntapahtumien riski.

Lähetteiden koordinointi sairaalatasoisissa palveluissa

- **Nimetty ylihammaslääkäri käy lähetteet läpi koordinoidusti erikoissairaanhoidossa ja välittää ne tiedoksi erikoissairaanhoidon sihteerille**
-> edellytyksenä [lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutettavaan uniapneakiskoon](#)
- Sihteerillä lähetetään potilaalle kirjeen, jossa informoidaan uniapnean kiskohoidosta, sekä pyydetään ilmoittamaan tekstiviestillä, onko suun perushoito kunnossa (suun ja hampaiden tutkimus tai perushoito tehty vuoden sisällä)
- Jos suun perushoito ei ole kunnossa tai viimeisimmästä hoitokäynnistä on aikaa yli vuosi, potilasta ohjeistetaan hakeutumaan suun ja hampaiden tutkimukseen ja hoitoon perustason suun terveydenhuoltoon
- Jos/ kun suun ja hampaiden perushoito on kunnossa tai hoidettu kuntoon, potilas ilmoittaa asiasta erikoissairaanhoidon sihteerille, joka käy läpi, onko potilaasta tuore PTG-kuva (ja tarvittaessa KKTT-kuva), kirjaa tästä tiedon lähetteeseen ja ohjaa potilaan tiedot ylihammaslääkärille tarkastettavaksi.
- Ylihammaslääkäri ohjaa lähetteen Pegasokseen, josta nimetty erikoishammaslääkäri siirtää ne Lifecaren uniapneakiskohoidon kirjalle aluekohtaiselle päivälle
- Alueiden uniapneakiskohoitoja tekevät työparit (hml ja hh) seuraavat Lifecaren uniapneakiskohoidon kirjaa ja kutsuvat oman alueensa potilaat uniapneakiskohoitoon

Uniapneakisko lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä

- Uniapneakisko voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä keskivaikeaan ja vaikeaan uniapneaan, kun CPAP-hoito ei sovellu ja asiakkaan BMI < 35.
- Lieväasteinen OSA-potilas (obstruktiivinen uniapnea) voi saada uniapneakiskon lääkinällisenä kuntoutuksena, jos < 15 AHI:sta huolimatta esim. päiväväsymysoireet ovat huomattavat
- Päätös uniapneakiskon myöntämisestä lääkinällisenä laitteena tehdään suu- ja leukasairauksien poliklinikan asiantuntijalääkärin toimesta.
- Uniapneakisko, sen soveltuvuuden arviointi, sovitus, huolto ja korjaukset niihin liittyvine käynteineen ovat potilaalle maksuttomia silloin, kun kisko myönnetään lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä
- Asiakasmaksuasetuksen (912/1992) 9 a § nojalla sote-keskuksen perustason palveluissa annetusta suun ja leukojen erikoissairaanhoidosta voidaan periä enintään 8 §:n 1 momentissa säädetty erikoissairaanhoidon poliklinikkamaksu mm. silloin kun tutkimuksen ja hoidon perusteena on muun kuin hammassairauden takia välttämätön suun hoito.

Tarvittavat kuvantamistutkimukset

- Mikäli potilas on käynyt Taysin unipoliklinikalla, tarvittavat kuvantamistutkimukset on tehty ennen suun terveydenhuoltoon ohjaamista (potilaasta otettu KKTT-kuva, joka lausuttu).
- Mikäli potilaasta ei ole tuoretta PTG kuvaa (mainittu lähetteessä), hammaslääkäri tekee kuvaukseen lähetteen ja potilasta ohjeistetaan varaamaan kuvausaika annettujen ohjeiden mukaisesti sekä käymään kuvassa ennen käyntiä uniapneakiskohoitoon perehtyneellä hammaslääkärillä
- Radiologisten tutkimusten lausunnot liitetään potilasdokumentteihin

Tutkimus ja perushoidon toteutus

- Esi-, riski- ja taustatiedot, aiempi hammashoito
- Suun limakalvojen, kielen, puremalihasten ja leukanivelten tutkiminen
- Kariologisten ja parodontologisten löydösten kirjaaminen tarkoin (statusmerkinnät)
- Kiinnitetään huomiota riittävään syljen eritykseen
- Tarvittavat kuvantamistutkimukset
 - Ajanvarauksen yhteydessä potilasta pyydetään varaamaan aika PTG-kuvaukseen ennen hammaslääkärikäyntiä. Ajanvarauksessa toimiva hoitaja infoaa asiasta hammaslääkärinä, joka tekee kuvaukseen lähetteen.
- Diagnoosit
- Hoitosuunnitelma
 - Korjaavan hoidon ja/tai kariuksen pysäytysuoidon suunnitelma
 - Ylläpitohoitosuunnitelma, tutkimus- ja/tai ylläpitohoitovälin määrittely
 - Potilaalle laaditaan/päivitetään olemassa oleva [omahoitosuunnitelma](#) ja määritellään tarvittaessa yksilöllisen tarpeen mukaan tiheennetty tarkastus/tutkimus tai hoitoväli tai ohjataan suoraan lisätutkimuksiin/hoitoon

Suun terveyden kriteerit kiskohoidon toteuttamiselle

- **Suun ja hampaiden oltava kunnossa ennen kiskohoitoa**

-> Viimeisimmästä suun ja hampaiden tutkimuksesta ja hoitojaksosta alle vuosi aikaa tai potilas ohjataan hakeutumaan suun ja hampaiden tutkimukseen ja hoitoon

- Kussakin leukaneljänneksessä oltava vähintään kolme hammasta, joiden tukikudokset ovat riittävät ja terveet (poikkeuksena hampaaton yläleuka, jos alaleuassa on riittävästi hampaita)
- Leukanivelissä ei ole aktiivista prosessia, eikä nivelissä tai puremalihaksissa ole akuuttia kipua
- Tietyt kasvojen alueen luustolliset piirteet, esim. huomattava avopurenta, avautuva kasvotyyppe, leuan liikerajoitukset tai voimakas alaleuka/ ristipurenta

Uniapnean kiskohoitoon liittyvä tutkimus

- Hampaiston, leukanivelten ja puremalihasten kunnon tarkistaminen kts. [Suun terveyden kriteerit uniapnean kiskohoidon toteuttamiselle](#)
- KKTT-kuva tai PTG-kuva apuna
- Arvioidaan, onko potilaalla riittävä alaleuan liikerata protruusioon uniapneakiskoa varten

Indeksin ja jäljennösten otto

- Hammaslääkäri ottaa indeksin ja jäljennökset joko perinteisellä tavalla tai digitaalisesti
- Myös suuhygienisti voi ottaa jäljennökset

Kiskon sovitus ja potilaan ohjeistus

- Suuhygienisti sovittaa kiskoa potilaan suuhun ja tekee siihen tarvittavat säädöt hammaslääkärin ohjeistuksen mukaisesti
- Jos kiskon sovituksessa ongelmia, yhteys kiskon suunnittelussa mukana olleeseen hammaslääkəriin
- Potilasta ohjeistetaan, että hoidon alkuvaiheessa voi esiintyä arkuuksia leukanivelissä ja puremalihaksissa, jotka yleensä helpottavat kiskon käytön myötä
- Säännöllisen seurannan korostus tärkeää, jotta mahdollisiin ongelmiin ja/ tai purennan muutoksiin voidaan puuttua ajoissa
- Omahoidon korostaminen ja kiskon puhdistuksen opastus
- Ajanvaraus 2kk päähän suuhygienistille kiskohoidon kontrolliin

Kontrolli 2kk kuluttua kiskon käyttöönotosta

- Toteutetaan 2kk uniapneakiskohoidon alkamisesta, tämän jälkeen purennan kontrollit 1-2 vuoden välein yksilöllisen hoitovälin mukaisen tarkastuksen yhteydessä hammaslääkärillä.
- Kysytään kiskon käyttö, liittyykö käyttöön ongelmia, varmistetaan istuvuus ja tarkistetaan purenta
- Tarvittaessa hammaslääkärin konsultaatio
- Kontrollin jälkeen Lifecare-piikkiviesti kiskon tehneelle hammaslääkärille, joka lähettää **hoitopalautteen** lähettäneelle taholle
- Voidaan toteuttaa myös etävastaanottona

Uniapnean kiskohoidon toteuttaminen ohjeistuksen mukaisesti

- Kiskon säännöllinen käyttö
- Suun [omahoidosta](#) huolehtiminen
- Alkoholi- ja tupakkatuotteiden käytön välttäminen, säännöllinen unirytmä, normaalipainoon pyrkiminen [painonhallinnan keinoin](#)
- Mikäli kisko rikkoutuu, otettava yhteys suun terveydenhuoltoon
- Yksilöllisen hoitovälin mukaiset tarkastukset mahdollisten purennan muutosten havaitsemiseksi
- Mikäli uniapnean oireet palaavat kiskon asianmukaisesta käytöstä huolimatta, otettava yhteys uniapnean seurantavastuussa olevaan yksikköön

Omahoito ja terveystyöt

- Hampaiden huolellinen harjaus kahden minuutin ajan, kahdesti päivässä fluorihammastahnaa käyttäen.
- Uniapneakiskon puhdistus päivittäin ohjeistuksen mukaisesti
- Tarvittaessa lisäfluoridi omahoitoon yksilöllisen suunnitelman mukaan
- Hammasvälien puhdistus päivittäin
- Kuivan suun hoito ammattilaisen ohjeiden mukaisesti (tarvittaessa)
- Säännöllinen ateriaritmi, jossa terveelliset ateriat ja välipalat
- Napostelun, happamien ruokien ja juomien runsaan ja usein toistuvan käytön rajoittaminen
- Janojuomana vesi

Kiskohoidon kontrollointi ja seuranta

- Uniapneakiskohoidon tehoa, kiskon käyttöä ja potilaan vointia seurataan perusterveydenhuollon tai työterveyshuollon kontroleissa [Traficomien ajoterveysohjeiden](#) mukaisesti, jotta hoidon jatkuminen varmistetaan
 - Kiskohoidosta kysytään kiskon säännöllinen käyttö, mahdolliset ongelmat ja kiskon istuvuus suuhun.
 - Tarvittaessa hammaslääkärin konsultaatio.
 - Yöpolygrafia aiheellinen uniapneakiskon kanssa, mikäli kyse vaikeasta uniapneasta ja hoidon vaste oireiden perusteella on epävarma.
- Purennan kontrollit 1-2 vuoden välein yksilöllisen hoitovälin mukaisen tarkastuksen yhteydessä hammaslääkärillä
- Uniapneakiskohoitoisia potilaita ei tavallisesti seurata erikoissairaanhoidossa (poikkeuksena esim. ammattikuljettajat, joiden kiskon käyttöä seurataan kiskoon asennetun sirun avulla)

Loppuarvio ja hoitopalaute

- Kiskoa tehnyt hammaslääkäri lähettää suuhygienistin piikkiviestin saatuaan hoitopalauteen lähettäneelle taholle (unipoli tai muu)

Loppuarvioon kirjataan

- Hoidon yhteenveto,
- Loppuarvio tai –lausunto sekä
- Jatkohoitosuunnitelma perushoidossa

Konsultaatio

- Taysin unipoliklinikkaa voi konsultoida lähetteellä tai puhelimitse
- Ks. Tarkemmat konsultaatio-ohjeet [uniapneapotilaan hoitoketjusta](#)